

Medborgarna lämnas i sticket av bankerna

Utvecklingen mot det kontantlösa samhället drivs främst av bankerna som drar in stora pengar på kortavgifter.

Samtidigt ställer det till rejäla problem för många äldre, problem som inte får viftas bort som grinig teknikfientlighet utan måste tas på allvar, skriver Jöran Rubensson.

Om mindre än fem år, i mars 2023, kommer butikerna att säga nej till kontant betalning. Det spår forskare på KTH i Stockholm och Handelshögskolan i Köpenhamn i en rapport från i fjol. Orsaken sägs vara att kostnaderna för kontanthantering fortsätter stiga samt att användningen av kontanter fortsätter minska.

Att ta ut kontanter eller att betala sina räkningar kontant på banken har länge betraktats som en självklarhet. Så är det inte längre. Kontanter har petats från tronen till förmån för betalkort och digitala betalningslösningar. Antalet bankkontor med kontantservice har mer än halverats sedan 2011 och uppgår nu till drygt 600. Trots att Svenskt Kvalitetsindex mätningar visar att kontorsdöden bland bankerna går hand i hand med sjunkande kundnöjdhet och trots att sju av tio vill ha kvar kontanter som alternativt betalningsmedel. Hela 29 procent anger att de inte klarar sig utan kontanter såsom samhället ser ut i dag. Det är framför allt äldre utan hjälp från anhöriga som säger så men också unga vuxna, enligt Sifo.

Kontantfientliga Sverige utgör ett undantag

Sverige är världsledande i fråga om digitala betalningslösningar men det betyder inte att utvecklingen går i samma takt i andra länder. Snarare utgör Sverige ett undantag med banker som ogillar kontanter. På tio år har sedlar och mynt i cirkulation nästan halverats till drygt 56 miljarder kronor, lite drygt 1 procent av BNP vilket ska jämföras med EU-snittet på nästan 11 procent.

Detta kan bli djupt problematiskt om krisen eller kriget kommer. Eller som denna sommar, då kraftiga åskväder slagit ut kortläsarna i många affärer.

Bankernas huvuduppgift är att underlätta ekonomiska transaktioner av olika slag. Men deras ensidiga jakt på kontanthandel rimmar illa med denna uppgift. Så har till exempel cirka 350 bankomater slopats de senaste fyra åren och antalet uppgår nu till knappt 1 600. I andra delar av världen ser situationen annorlunda ut. Enligt Världsbanken hade Sverige 35 bankomater per 100 000 invånare år 2016 medan EU-snittet var 68 bankomater per 100 000 invånare.

De svaga i samhället drabbas

Utvecklingen i Sverige förorsakar stora problem för många äldre, rörelsehindrade samt boende och verksamma i glesbygden. Deras problem får inte viftas bort som grinig teknikfientlighet utan måste tas på allvar. Riksbankschefen Stefan Ingves förslag om att bankerna ska vara skyldiga att hålla kunderna med kontanter i den utsträckning som motsvarar behoven är därför välkommet. Lika välkommet vore att få besked om var riksdagspartierna står i denna fråga.

Hur ska vi betala för oss när krisen kommer?

Skiftet mot ett kontantlöst samhälle drivs främst av bankerna som drar in stora pengar på kortavgifter från konsumenterna och handlare. Därför anstränger man sig också för att göra kontanthandlingen både dyr och krånglig. Men minst lika anmärkningsvärt är att vi är på väg mot en situation där nästan alla betalningsmedel som medborgarna har tillgång till kontrolleras av banker och kortföretag. Detta kan bli djupt problematiskt om krisen eller kriget kommer. Eller som denna sommar, då kraftiga åskväder slagit ut kortläsarna i många affärer. I sådana situationer utgör kontanter en slags livlina när de digitala betalningarna inte längre fungerar.

"Cash" är inte längre "king" men får för den skull inte bli ett andra klassens betalningsmedel. Runt en miljon svenskar, varav cirka 400 000 äldre över 65 år, står utanför det digitala samhället och föredrar av olika skäl kontanthandel. Dessa medborgare får inte lämnas i sticket.

Av Jöran Rubensson

*Tidigare ordförande i Sveriges pensionärers riksförbund, SPRF
Expert i utredningen om Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg*

/saxat ur Expressen

Debattera gärna i Gästboken!